

**TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS
VUODELTA 2023**

Lumijoen valtuustolle

Sisällys

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA	1
1.1 Tehtävät, toiminnan tarkoitus ja tavoitteet.....	1
1.2 Kokoonpano	1
1.3 Toimintamuodot	2
2 VUODEN 2022 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY	3
3 TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	4
3.1 Toiminnalliset tavoitteet.....	4
3.1.1 Yleishallinto.....	4
3.1.2 Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	6
3.1.3 Kehitys- ja elinvoimalautakunnan päävastuualueet.....	8
3.2 Taloudelliset tavoitteet.....	10
4 HENKILÖSTÖ	12
5 KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	13
6 SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA	14
7 YHTEENVETO	14

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

1.1 Tehtävät, toiminnan tarkoitus ja tavoitteet

Tarkastuslautakunta huolehtii kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä. Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- valvoa Kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi; ja
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Lumijoen kunnan hallintosäännön mukaan tarkastuslautakunnan on:

- seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi;
- huolehdittava siitä, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa; sekä
- tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Ennen arviointikertomuksen valmistumista tarkastuslautakunta voi antaa valtuustolle tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä. Tarkastuslautakunta voi raportoida tilikauden aikana valtuustolle myös muista merkittävistä havainnoista.

1.2 Kokoonpano

Valtuusto on valinnut toimikaudeksi 2021-2025 tarkastuslautakunnan jäsenet seuraavasti:

Varsinainen jäsen	Varajäsen
Junkkonen Tapio, pj	Juusola Veijo
Kukkohovi Hannu, varapj	Kyrö Sirkka
Hirvasniemi Sirpa	Holmberg Anneli

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat valtuutettuja. Lautakunnan sihteerinä ja pöytäkirjanpitäjänä on toiminut palvelusihteerinä Sari Lampela. Päätökset lautakunnassa on tehty puheenjohtajan esittelystä. Valtuusto on valinnut tilintarkastusyhteisöksi BDO Auditor Oy:n vuosille 2019-2022. Valtuusto on päättänyt 21.10.2022 jatkaa toimeksiantoa kahden vuoden optiolla siihen

saakka, kun vuoden 2024 tilintarkastus on loppuun suoritettu ja tilinpäätös hyväksytty. Vastuullisena tilintarkastajana toimii KHT, JHT Eetu Rantakeisu.

Kuntalain 123 §:n mukaan tilintarkastajan on tarkastettava:

- onko kunnan hallintoa hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti;
- antavatko kunnan tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikean ja riittävän kuvan kunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta;
- ovatko valtionosuuksien perusteista annetut tiedot oikeita; sekä
- onko kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Vuoden 2023 tilintarkastus on sisältänyt 8,5 tarkastuspäivää. Tilintarkastaja KHT, JHT Eetu Rantakeisu on osallistunut vuoden 2023 arviointia koskeviin kokouksiin. Tilintarkastuksesta tehdyn sopimuksen mukaisesti tilintarkastaja on raportoinut lautakunnalle tilintarkastusohjelman toteutumisesta ja keskeisimmistä tarkastushavainnoista.

Esteellisyydet on huomioitu tarkastuslautakunnan toiminnassa.

1.3 Toimintamuodot

Tarkastuslautakunta kokoontui viisi kertaa vuoden 2023 toteutumisen arviointia varten.

Tarkastuslautakunta on laatinut arviointisuunnitelman toimikaudekseen vuosille 2021-2024. Sen lisäksi tarkastuslautakunta on laatinut vuosittain työohjelman.

Tarkastuslautakunta kuuli loppuvuodesta 2023 sivistys- ja hyvinvointilautakunnan alaisen toiminnan viranhaltijoita. Rehtori, kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja ja varhaiskasvatusjohtaja ovat antaneet selonteon vastuualueestaan. Alkuvuodesta 2024 tarkastuslautakunta kuuli kehitys- ja elinvoimalautakunnan tavoitteiden toteutumisesta kiinteistöpäällikköä ja kunnaninsinööriä. Lisäksi vuoden 2023 toimintaa ja tavoitteiden toteutumista ovat kokouksessa esitelleet Lumijoen kunnan tytäryhtiöiden Lumijoen Vesi Oy:n ja KOy Lumijoen Kartanon toimitusjohtajat. Talousjohtaja on esitellyt loppuvuodesta 2023 talouskatsauksen ja talouden tasapainotusta. Kunnanjohtaja sekä talous- ja hallintojohtaja esittelivät vuoden 2023 tilinpäätöksen. Kunnanjohtaja antoi selonteon kunnan yleistilanteesta ja ajankohtaisista asioista.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset lokakuun 2023 kokouksessa ja saattanut muutokset valtuustolle tiedoksi.

2 VUODEN 2022 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY

Valtuusto käsitteli vuoden 2022 arviointikertomuksen 5.6.2023 § 19. Valtuusto merkitsi arviointikertomuksen tiedoksi.

Kunnanhallitus pyysi lautakuntia käsittelemään arviointikertomuksen oman toimialansa osalta. Kunnanhallitus, sivistys- ja hyvinvointilautakunta sekä kehitys- ja elinvoimalautakunta ovat käsitelleet arviointikertomuksen huomiot kokouksissaan.

Kaikki toimielimet antoivat vastaukset tarkastuslautakunnan huomioihin ja vastaukset on annettu tiedoksi valtuustolle. Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan antaman lausunnon mukaan sivistystoimen tulosalueiden toiminnalliset tavoitteet on asetettu Lumijoen kuntastrategian pohjalta ja niiden toteutumista on arvioitu vuoden 2022 toimintakertomuksessa. Henkilöstön osallisuutta ja yhteisöllisyyttä on lisätty sekä henkilöstöä koulutettiin. Lumijoen peruskoulun oppilaiden tuen tarve ei ole vähentynyt, vaan tuen lisätarve on kasvanut uusissa ikäluokissa.

Kehitys- ja elinvoimalautakunnan vastineen mukaan kehitys- ja elinvoimalautakunnan tulosalueiden toiminnalliset tavoitteet on asetettu Lumijoen kuntastrategian pohjalta ja niiden toteutumista on arvioitu vuoden 2022 toimintakertomuksessa. Talouden seuranta on järjestetty niin ajantasaisesti, kuin se käytännössä on mahdollista. Kunnanhallituksen vastineessa todetaan, että kuntastrategian tavoitteet ja niiden toteutumiseen tähtäävät keskeiset toimenpiteet on kirjattu kunnan talous- ja toimintasuunnitelmaan ja tilinpäätöksessä puolestaan arvioidaan toteutuminen. Viestintäsuunnitelma on tarkoitus laatia vuoden 2024 aikana. Perusturvalautakunnan osalta talouden reaaliaikainen seuranta epäonnistui. Talouden seuranta on järjestetty niin ajantasaisesti, kuin se käytännössä on mahdollista. Valtuusto merkitsi 18.12.2023 § 65 saadut vastaukset tiedoksi.

3 TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1 Toiminnalliset tavoitteet

Sote- ja pelastustoimen palvelut siirtyivät 1.1.2023 alkaen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle ja samaan aikaan verotuspohja jakaantui ja em. palveluiden toimintatuotot ja -kulut siirtyivät hyvinvointialueelle.

Talousarviossa 2023 toiminnalliset tavoitteet on johdettu strategiasta.

Valtuusto on kokouksessaan 14.11.2022 (§ 65) hyväksynyt kunnan uuden kuntastrategian ”Toteuta unelmasi Lumijoella 2025”. Toiminta-ajatuksena on ”Elinvoimaa yhteistyöllä ja positiivisen energian virralla”. Lumijoen kunnan arvot ovat: yhteisöllinen, turvallinen, avoin ja arvostava sekä rohkea ja yritteliäs.

Strategiset kärkitavoitteet ovat:

1. Palvelumme ovat ennakkoluulottomia ja ketteriä
2. Investoimme tulevaisuuteen
3. Meren ja luonnon äärellä on tilaa elää ja hengittää
4. Uudistumme ja uudistamme

Jokaiselle kärkitavoitteelle on asetettu seurattavat mittarit. Mittareina käytetään mm. kuntalaiskyselyjä, yritysten määrää sekä yrittäjäbarometrien tuloksia, talouden tunnuslukuja, asukas- ja väestörakennekehitystä, hyvinvointi-indikaattoreja, hiilijalanjälkiä, kierrätysastetta, some-näkyvyyttä, kunnan imagon ja tunnettuuden kehittymistä sekä työhyvinvoinnin mittareita.

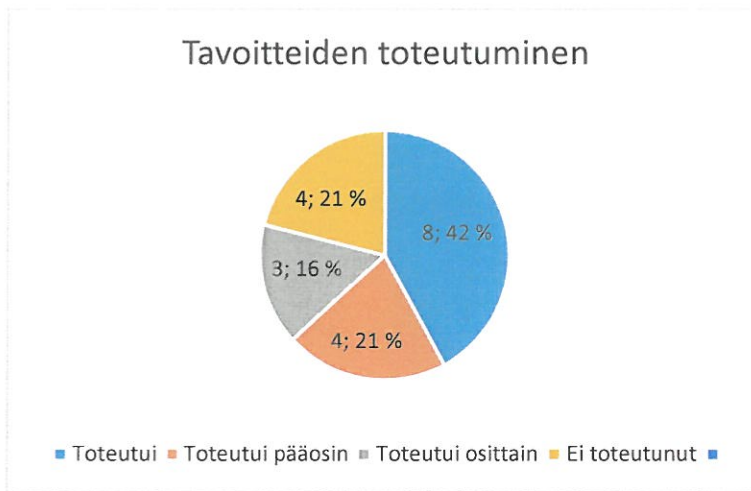
Kunnan toimintaa ohjataan käyttötalousosan avulla. Talousarvion käyttötalousosassa valtuusto on asettanut tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden osoittamat tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen. Käyttötalousosan toteutuksessa selvitetään tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden poikkeamat ja niiden syyt.

3.1.1 Yleishallinto

Sote -palvelut siirtyivät Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen ja samaan aikaan yleishallinnon henkilöstössä oli muutoksia, kun työllisyys- ja maahanmuutokoordinaattori sekä palvelusihteeri siirtyivät perusturvan toimialueelta yleishallinnon alaisuuteen.

Talousarvion käyttötalousosaan sisällytetään tavoitteiden edellyttämät määrärahat. Valtuustoon nähden sitova taso on lautakunnan bruttotulot ja -menot. Yleishallinnon tavoitteina olivat strategian neljä kärkitavoitetta. Tavoitteille oli asetettu yhteensä 19 toimenpidettä ja runsaasti määrällisiä ja laadullisia mittareita.

Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista toimenpidekokonaisuuksittain. Seuraavassa kuviossa on esitetty tavoitteiden toteutumisen yhteenveto:

Asetetut tavoitteet voidaan todeta toteutuneen pääosin. Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet vuonna 2023:

- Kuntakumppanuus Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry:n kanssa
- Myönteisen kuntakuvan kehittäminen
- Markkinointisuunnitelman laadinta ja toteutus, brändin kirkastaminen
- Kuntalaisten osallistumisen mahdollistamistavien sähköisten työkalujen käyttöönotto

Toimintakertomuksessa ei annettu tarkempaa selvitystä siitä, miksi tavoitteet jäivät toteutumatta. Yleishallinnossa on tapahtunut useita henkilöstömuutoksia vuoden 2023 aikana, jotka ovat voineet osaltaan tarkastuslautakunnan mukaan vaikuttaa toimintaan.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yleishallinnon toimintatuotot olivat 260.552 euroa, kun talousarviossa varauduttiin 219.000 euroon. Toimintakuluja kertyi 1.074.965 euroa, mikä alitti talousarvion 95.000 eurolla. Toimintakatteen tavoite alittui 136.334 euroa. Toimintatuotoista myyntituottoja kertyi 45.100 euroa arvioitua enemmän ja toimintakuluista palvelujen ostot alittivat talousarvion 58.000 eurolla ja muut toimintamenot 88.400 eurolla. Henkilöstökulut ylittivät 27.700 eurolla. Toimintatuotot ylittivät talousarvion (119 %) ja toimintakulut alittivat talousarvion (91,9 %). Toimintakate toteutui 85,7 %.

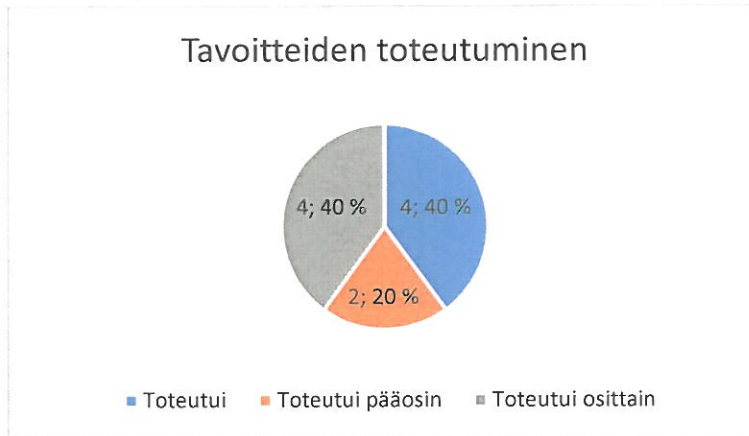
Tarkastuslautakunnan arvion mukaan yleishallinnolle asetetut toiminnalliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomioita runsaaseen toimenpidemäärään ja suosittelee asettamaan enemmän selkeämmin arvioitavia tavoitteita ja määrällisiä mittareita sekä arvioimaan toiminnan vaikuttavuutta. Taloudelliset tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaisesti.

Tarkastuslautakunta tiedustelee, että miten strategian toteutumisen arviointi luottamuselimissä on suoritettu?

Viestintää toteutettiin sosiaalisessa mediassa, kuntatiedotteissa ja Lumijoki osallistui Rakentajamessuille teemana ”laadukas varhaiskasvatus”. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä asiana kunnan näkyvyyden lisäämistä eri keinoin. Tarkastuslautakunta toistaa suosituksensa viestintäsuunnitelman laatimisesta.

3.1.2 Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

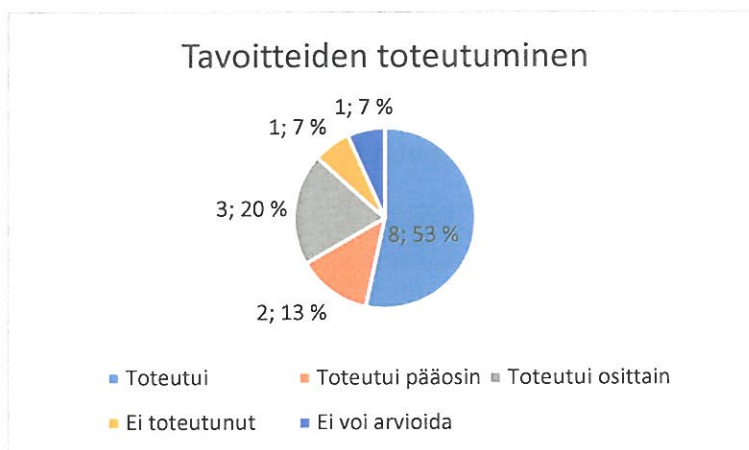
Opetustoimelle oli asetettu neljä strategian kärkitavoitetta tavoitteeksi sekä 10 toimenpidettä ja mittarit. Asetetut tavoitteet toteutuivat pääosin. Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista toimenpidekokonaisuuksittain. Seuraavassa kuviossa on esitetty tavoitteiden toteutumisen yhteenveto:

Asetetut tavoitteet voidaan todeta toteutuneen pääosin. Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet vuonna 2023:

- investointitavoitteet eivät toteutuneet kaikilta osin: päärakennuksen lattiaremonttia 2. kerroksessa ei tehty
- seudullinen yhteistyö ja kansalaisopistopalvelut: seudullisten yhteistyöhankeiden tuotoksia ei esitetty.

Varhaiskasvatukselle on asetettu neljä strategian kärkitavoitetta tavoitteeksi sekä 15 toimenpidettä ja mittarit. Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista toimenpidekokonaisuuksittain. Seuraavassa kuviossa on esitetty tavoitteiden toteutumisen yhteenveto:

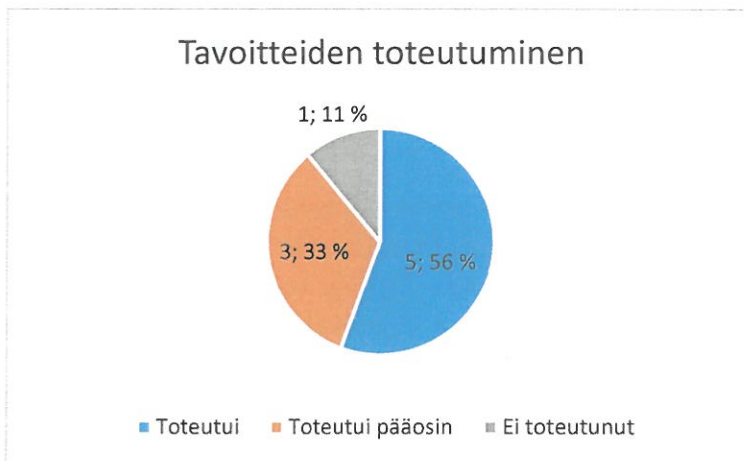
Asetetut tavoitteet voidaan todeta toteutuneen pääosin. Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet vuonna 2023:

- lapsen kasvu ja tuki -moniammatillinen työryhmä toimenpiteelle ei ollut mittaria. Toimintakertomuksessa todettiin, että yhteistyöpalaverit ja osallistuminen vähentyneet, mutta yhteistyötä pidetään kuitenkin tärkeänä - ei voida arvioida

- päiväkodin pihan korjaus ei toteutunut, hanke siirtyi vuodelle 2024.

Toimintakertomuksessa todetaan, että varhaiskasvatukseen on viime vuosina tullut paljon lisää uusia lakeja, asetuksia, ohjeistuksia ja monenlaisia yhteistyöryhmiä, joita täyttyä noudattaa, toteuttaa, kehittää ja olla mukana. Tämä on aiheuttanut lisätyötä varhaiskasvatusjohtajalle ja myös koko henkilöstölle. Lapsimäärän kasvu varhaiskasvatuksessa on tuonut myös lisähaasteita. Osallisuusaste varhaiskasvatukseen koko kunnan lapsimäärästä oli 2023 lopulla noin 80-90 % kaikista kunnan alle kouluikäisistä lapsista. Osallistujamäärä on valtakunnallisten tavoitteiden mukainen.

Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimelle on asetettu neljä strategian kärkitavoitetta tavoitteeksi sekä yhdeksän toimenpidettä ja mittarit. Asetetut tavoitteet toteutuivat pääosin. Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista toimenpidekokonaisuuksittain. Seuraavassa kuviossa on esitetty tavoitteiden toteutumisen yhteenveto:

Asetetut tavoitteet voidaan todeta toteutuneen pääosin. Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet vuonna 2023:

- digiopastusten järjestäminen ja lukemisen edistäminen ei toteutunut. Digiopastuksia ei järjestetty vuonna 2023 lainkaan.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Sivistys ja hyvinvoinnin toimialueen toimintatuotot olivat 440.950 euroa, kun talousarviossa varauduttiin 239.500 euroon. Toimintakuluja kertyi 4.821.295 euroa, mikä ylitti talousarvion 113.968 eurolla. Toimintakatteen tavoite alittui 87.482 euroa. Toimintatuotoista tukia ja avustuksia kertyi 144.517 euroa arvioitua enemmän ja toimintakuluista henkilöstömenot ylittivät talousarvion 179.416 eurolla ja avustuksia maksettiin 100.386 euroa arvioitua vähemmän. Talousarviossa sivistys ja hyvinvoinnille asetetut taloudelliset tavoitteet lähes saavutettiin. Toimintatulot toteutuivat 184,1 % ja toimintakulut 102,4 %.

Opetustoimen talousarvio toteutui lähes suunnitellusti. Toimintatuotot ylittivät talousarviotavoitteen, kun toteutuma oli 222,6 %. Toimintakulut ylittyivät hieman suunnitellusta (101,7 %).

Varhaiskasvatuksen talousarviossa sekä toimintatuotot että toimintakulut ylittyivät, mutta toimintakate toteutui talousarviotavoitteen mukaisesti. Valtuuston nähden sitovat bruttotuotot ylittivät talousarviotavoitteen, kun toteutuma oli 169 %. Sitovat toimintakulut ylittyivät hieman suunnitellusta (102,5 %).

Toimialalta saadun tiedon mukaan talousarviotavoitteiden asettamiseen tulisi varata enemmän aikaa, jotta valmistelua voisi tehdä työyhteisön kanssa. Kun tavoitteita asetetaan, niihin tulisi kaikkien sitoutua. Talousarvio laaditaan hyvin todenmukaisesti. Toimintaa pyritään kehittämään tavoitteiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen toimialan mukaan varhaiskasvatus on tuottavaa laadullisesti. Mitä laadullisempaa toiminta on, sitä paremmin lapset voivat. Asiakaspalautekysely on tehty keväällä 2023 ja perheet ovat olleet hyvin tyytyväisiä palveluihin.

Varhaiskasvatuksen henkilöstölle järjestetään omia työhyvinvointiin liittyviä pienempiä ja hieman suurempia kyselyjä, joiden avulla kartoitetaan henkilöstön hyvinvointia. Positiivisella työotteella ja pienillä iloa luovilla asioilla pidetään yllä työhyvinvointia. Toimialan näkemyksen mukaan koko kunnan yhteiset työhyvinvointikyselyt olisivat tärkeitä.

Vapaa-aika ja kulttuuritoimen talousarviossa sekä toimintatuotot että toimintakulut ylittyivät, mutta toimintakate toteutui talousarviotavoitteen mukaisesti (100,8 %). Valtuuston nähden sitovat bruttotuotot ylittivät talousarviotavoitteen, kun toteutuma oli 171,1 %. Sitovat toimintakulut ylittyivät hieman suunnitellusta (108,5 %).

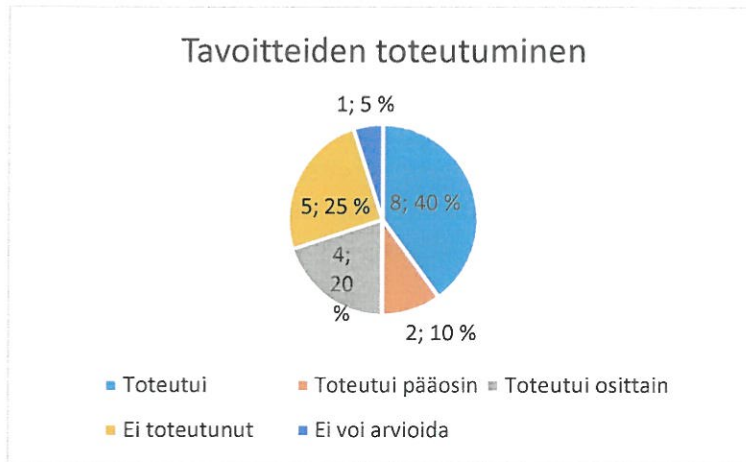
Talousarviossa sivistys- ja hyvinvointilautakunnalle asetetut tavoitteet toteutuivat pääosin. Tarkastuslautakunta suosittaa lisäämään jatkossa perustelut toimintakertomukseen olennaisista toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen poikkeamista.

Tarkastuslautakunta suosittaa lisäämään enemmän selkeämmin arvioitavia tavoitteita ja ehdottaa, että mittareille asetettaisiin myös määrällisiä mitattavia tavoitteita. Tarkastuslautakunta suosittaa myös arvioimaan tavoitteiden toteutumisen vaikuttavuutta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että asiakastyytyväisyyskyselyn mukaan varhaiskasvatuksen palveluihin perheet ovat hyvin tyytyväisiä. Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvin kattavaa. Kunnan lapsista varhaiskasvatuksen piirissä on noin 86 % ja yli 3-vuotiaiden osalta 94 %.

3.1.3 Kehitys- ja elinvoimalautakunnan päävastuualueet

Kehitys- ja elinvoimalautakunnalle on asetettu neljä strategian kärkitavoitetta tavoitteeksi sekä 20 toimenpidettä ja mittarit. Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista toimenpidekokonaisuuksittain. Seuraavassa kuviossa on esitetty tavoitteiden toteutumisen yhteenveto:

Asetetut tavoitteet voidaan todeta toteutuneen pääosin. Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet vuonna 2023:

- asiakastytyväisyysmittausta ei toteutettu
- Varjakan palstaviljelyalueen käyttöönotto ei toteutunut
- Ateriapalvelun lähiruokaosuuden kasvattaminen kunnan ateriapalveluissa - jouduttiin luopumaan taloudellisista syistä jonkin verran luomutuotteista
- työhyvinvointikyselyä ei toteutettu
- kuntalaisaloitteiden määrän kasvattaminen
- Merellisyuden korostamisen toimenpiteen mittarin opasteiden ja merellisen informaation määrän ja laadun lisäämistä ei ole arvioitu - luokiteltu, ei voi arvioida.

Venäjän hyökkäyssodan seurauksena sähköenergian hinnan oletettiin kallistuvan toteutuneesta vielä merkittävämmän ja näin ollen sähkökulut alittuivat 184.000 eurolla. Ukrainasta tilapäisen suojelun statuksella olevien henkilöiden asettuminen asumaan Lumijolle kasvatti vuoden 2023 aikana hyvin asuntojen käyttöastetta.

Joukkoliikenteen suuret linjat muotoutuvat Lumijoen osalta Oulun seudun joukkoliikenneryhmän linjauksien mukaisesti. Vuonna 2023 linjastot (52 ja 25) pysyivät pääsääntöisesti edellisvuosien mukaisina. Lumijoen reittiliikenteen kustannukset nousivat kilpailutuksen myötä. Toimintakertomuksen mukaan joukkoliikenteen käyttö on vuoden 2023 aikana lisääntynyt noin 14 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Toimintakertomuksessa toiminnallisina muutoksina todetaan, että puhtauspalveluissa siivottavat tilat vähenivät vuoden 2023 alussa, kun hyvinvointialueen toiminta käynnistyi kunnan omistamissa sote-kiinteistöissä. Hyvinvointialue vastaa vuokraamiensa tilojen puhtauspalveluista. Elokuussa käyttöönotettu uusi päiväkotirakennus Pikkulumi puolestaan lisäsi kunnan tarvitsemien puhtauspalveluiden määrää.

Vuoden 2023 alussa Palvelutalo Lumilyhdyn keittiö siirtyi hyvinvointialueen vastuulle, ja näin ollen kunnassa toimii tällä hetkellä vain yksi valmistuskeittiö. Se tuottaa ateriat koulun ja päiväkotien tarpeeseen. Talousarvioon varattu elintarvikkeiden määräraha oli budjetoitu liian alhaiseksi. Ylitys talousarvioon nähden oli noin 23 %. Ylitykseen on vaikuttanut myös elintarvikkeiden jatkuva hintojen nousu. Aterioiden tuotannossa on painotettu luomutuotteiden määrää ja ateriatuotannon ekologisuutta. Vuoden loppupuolella elintarvikkeistoissa siirryttiin osittain takaisin tavanomaisesti tuotettujen elintarvikkeiden hankintaan taloudellisuussyistä. Ateriapalveluissa on edelleen painotettu

lähiruokaan kuitenkin taloudellisuus huomioiden. Ylijäämäruokaa on myyty sekä henkilökunnalle että ukrainalaisille tilapäisen suojelun henkilöille.

Kehitys- ja elinvoimalautakunnan toimintatuotot olivat 688.804 euroa (109,1 %) ja toimintakulut 2,1 milj. euroa (91,2 %). Vuokratuotoissa toteutui merkittävin euromääräinen ylitys 37.500 euroa. Toimintakuluissa merkittävin alitus toteutui aineet, tarvikkeet ja tavarat 181.995 euroa (77,1 %), mikä selittyy arvioitua pienemmillä sähköenergiakuluilla.

Talousarviossa kehitys- ja elinvoimalautakunnalle asetetut toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin ja talousarvio toteutui suunniteltua parempana. Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota joukkoliikenteen positiiviseen kehitykseen. Joukkoliikenteen käyttö on lisääntynyt vuonna 2023 14 % edellisestä vuodesta.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että ruokahävikin seuranta ja tiedottamista jatketaan. Ylijäämäruokaa on myyty sekä henkilökunnalle että ukrainalaisille tilapäisen suojelun henkilöille.

3.2 Taloudelliset tavoitteet

Sote- ja pelastustoimen palvelut siirtyivät 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueelle ja samaan aikaan verotuspohja jakaantui ja em. palveluiden toimintatuotot ja -kulut siirtyivät hyvinvointialueelle. Näin ollen vuoden 2023 tilinpäätös ei ole kaikilta osin vertailukelpoinen vuoteen 2022 verrattuna.

Lumijoen kunnan tilikauden tulos vuodelta 2023 oli 542.639 euroa voitollinen, kun vuoden 2022 tappio oli -915,788 euroa. Poistoeron tuloutuksen ja varausten lisäyksen myötä tilikauden ylijäämäksi muodostui 578.766 euroa.

Talousarvioon lisättiin tilikauden aikana 180.000 euroa myyntituottoja ja toimintamenoihin yhteensä 151.434 euroa. Käyttötaloudessa tulojen ylityksiä kertyi 300.268 euroa ja menojen alituksia 179.056 euroa. Myyntituottoja saatiin 63.463 euroa sekä tukia ja avustuksia 172.543 euroa arvioitua enemmän. Suurin toimintamenoilytys aiheutui henkilöstömenoissa (172.067 euroa) ja merkittävin alitus toteutui aineissa ja tarvikkeissa (-194.895 euroa).

Verotuloja kertyi 144.804 euroa suunniteltua enemmän. Valtionosuuksia tilitettiin 4.515.605, mikä on 156.843 talousarviossa suunniteltua enemmän. Korkomenot ylittivät talousarvion 74.275 eurolla 140.000 euron lisämäärärahasta huolimatta.

Tuloveroprosentti on ollut vuodesta 2018 alkaen 21 %. Kaikkien kuntien tuloveroprosentti leikattiin vuoden 2023 alussa hyvinvointialueiden rahoittamiseksi 12,64 %. Näin ollen tuloveroprosentiksi vahvistettiin 8,36 %. Kunnilla ei ollut mahdollisuutta nostaa tuloveroprosenttia vuodelle 2023. Yleinen kiinteistövero prosentti oli 0,95 %, vakituinen asunto 0,5 %, muu kuin vakituinen asunto 1,15 % ja rakentamaton rakennuspaikka 6 %. Em. veroprosentit säilytettiin ennallaan.

Investointien toteutuma oli 1,8 milj. euroa (netto). Suurimpina yksittäisinä hankkeina olivat päiväkodin uudisrakennus 730.346 euroa ja hyvinvointikeskus 632.557 euroa.

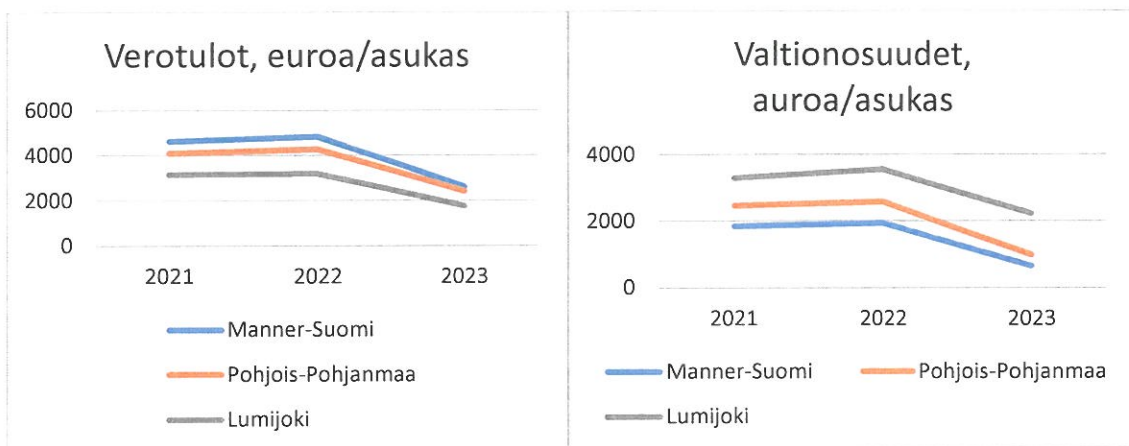
Seuraavassa taulukossa on esitetty taloudellisia tunnuslukuja asukasta kohti. Vertailutiedoiksi on otettu manner-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan lukuja.

	2021			2022			2023		
	Manner-Suomi	Pohjois-Pohjanmaa	Lumijoki	Manner-Suomi	Pohjois-Pohjanmaa	Lumijoki	Manner-Suomi Ennakko-tieto	Pohjois-Pohjanmaa Ennakko-tieto	Lumijoki
Toimintakate €/as	-5905	-6051	-5853	-6211	-6031	-6845	-2566	-2936	-3228
Vuosikate €/as			565			-122			625
Lainat €/as	3476	4023	2558	3377	3727	3206	3323	4038	4044
Konsernilainat €/as			4583			5808			5808
Kertynyt ylijäämä €/as			434			22			307
Konsernin kertynyt ylijäämä €/as			1087			578			
Suhteellinen velkaantuneisuus %			47,5			59,8			100,1
Suht. velkaantuneisuus konserni %			42,7			32,2			

Lumijoen kunnan talouden tunnusluvuissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia viimeisten vuosien aikana. Sote- ja pelastuspalveluiden siirtyessä 1.1.2023 alkaen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle, rahoitusrakenne muuttui olennaisesti noin 60 %:n osuuden tuloista ja menoista poistuttua kunnan taloudesta. Taseeseen kertynyt ylijäämä on lähes käytetty vuoden 2022 loppuun mennessä. Vuoden 2023 noin 0,58 milj. euron ylijäämä korjasi tilannetta. Asukasluku 31.12.2023 oli 2032. Väkiluku lisääntyi 45 henkilöllä. Lapsia syntyi 17 ja kuolleita oli 22.

	2021			2022			2023		
	Manner-Suomi	Pohjois-Pohjanmaa	Lumijoki	Manner-Suomi	Pohjois-Pohjanmaa	Lumijoki	Manner-Suomi Ennakko-tieto	Pohjois-Pohjanmaa Ennakko-tieto	Lumijoki
Verotulot €/asukas	4618	4072	3137	4837	4262	3196	2602	2415	1753
Valtionosuudet €/as	1831	2452	3287	1940	2568	3552	651	980	2222
Yhteensä	6449	6524	6424	6789	6847	6748	3253	3395	3975

Verotulot Lumijoen kunnassa on yhteensä 1.753 euroa/asukas, mikä on vähemmän kuin Manner-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla keskimäärin. Valtionosuuksia Lumijoen kunta saa enemmän kuin Manner-Suomi ja Pohjois-Pohjanmaa keskimäärin. Vuoden 2023 verotulot ja valtionosuudet eivät ole vertailukelpoisia edellisvuosiin verrattuna verorahoituksen muutoksen vuosi.

Kunnan tilinpäätös 2023 muodostui talousarviossa ennakoitua positiivisemmaksi, mikä vahvisti kumulatiivista ylijäämää. Kumulatiivista ylijäämää on taseessa vuoden 2023 ylijäämä huomioiden 0,6 milj. euroa ja kuntakonsernissa 1,7 milj. euroa. Talouden näkymät kunnassa ovat kokonaisuudessaan haasteelliset.

Kuntalain 110 §:n mukaisesti kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Tilikausi 2023 toteutui suunniteltua paremmin, mutta suunnitelmakausi 2024-2026 näyttää erittäin vaikealta. Kun huomioidaan tilinpäätöksessä 2023 oleva kertynyt ylijäämä (0,58 milj. euroa) ja taloussuunnitelmakaudelle 2024-2026 arvioidut alijäämät (yhteensä -1,8 milj. euroa), on peruskunnan kumulatiivinen alijäämä -1,26 milj. euroa. Seuraavassa alijäämätarkastelulaskelma:

Arvio peruskunnan yli/alijäämästä talousarviokaudella 2023-2026	euroa
Edellisten tilikausien ylijäämä	44 349,98
Tilikauden ylijäämä 31.12.2023	578 767,12
Ylijäämät yhteensä 31.12.2023	623 117,10
Talousarvio 2024 alijäämäarvio	-827 696,00
Taloussuunnitelma 2025 alijäämäarvio	-553 000,00
Taloussuunnitelma 2026 alijäämäarvio	-398 000,00
Alijäämät 2024-2026 yhteensä	-1 778 696,00
Arvio peruskunnan yli/alijäämästä 31.12.2026	-1 155 578,91

Kunnanhallitus perusti kokouksessaan 27.2.2023 (§ 49) talouden tasapainottamisryhmän. Kunnanhallitus päätti 27.11.2023 § 260 käynnistää yhteistoimintamenettelyn välittömästi. Kunnan talouden sopeuttamistarpeeksi ilmoitettiin 1,5 milj. euroa vuonna 2024, mikä koostuu mm. reilun miljoonan euron valtionosuusleikkauksesta ja kuntasektorin merkittävästi kohonneista palkkakustannuksista.

4 HENKILÖSTÖ

Henkilöstön määrä 31.12.2023 oli yhteensä 107, joista 79 työntekijää oli vakituisessa työsuhteessa. Henkilöstö väheni vuoden 2023 aikana kuudella työntekijällä. Kunnan työntekijöistä noin 40 henkilöä siirtyi 1.1.2023 alkaen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen liikkeenluovutuksella.

Sairauspoissaoloja kertyi vuonna 2023 yhteensä 979 päivää, joka tarkoittaa noin 9,1 pv/hlö (vuonna 2022; 2287 päivää; 20,6 pv/hlö), mikä kunnissa on keskimäärin 16,7 pv/hlö (vuonna 2021). Sairauspoissaolojen määrä on keskiarvona huomattavasti pienempi kuin vuonna 2022, mutta työterveyshuollon kustannukset ovat vastaavasti nousseet merkittävästi yhtä työntekijää kohden.

Yleisesti arvioidaan, että yhden sairauspäivän hinta työnantajalle on noin 350 euroa, jolloin sairauspoissaolojen kustannus työnantajalle olisi noin 342.650 euroa, kun laskennallinen kustannus vuonna 2022 oli 892.500 euroa.

Sairauspoissaolojen määrä keskimäärin on vähentynyt merkittävästi vuodesta 2022.

Työhyvinvointikyselyä ei ole tehty vuonna 2023. Tarkastuslautakunta painottaa vuosittain toteutettavan henkilöstön työhyvinvointikyselyn toteuttamisen tärkeyttä ja tulosten arviointia sekä raportointia.

5 KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Lumijoen kunnan konserniin kuuluu tytäryhteisönä Lumijoen Vesi Oy (75,05 %) ja Kiinteistö Oy Lumijoen Kartano (100 %). Lisäksi konsernitilinpäätökseen yhdistellään ne kuntayhtymät, joissa Lumijoen kunta on jäsenenä.

Kiinteistö Oy Lumijoen Kartanon tehtäväksi on määritelty vuokra-asuntotoiminnan hoitaminen niin, että toiminta tuottaa kulunsa velkaantumatta ja asuntojen arvo säilyy. Kiinteistö Oy Lumijoen Kartanon liikevaihto oli 624.005 euroa, liikevoitto 68.500 euroa ja tilikauden ylijäämä 862 euroa.

Lumijoen Vesi Oy:n tehtävänä on turvata kuntalaisille laadukkaan ja hinnaltaan kilpailukykyisen puhtaan veden saatavuus ja jäteveden käsittelyn hoitaminen. Lumijoen Vesi Oy:n liikevaihto oli 391.386 euroa ja tilikausi oli voitollinen 41.006 euroa.

Kunnan tilinpäätöksessä on todettu talousarviossa konserniyhtiöille asetetut tavoitteet, mutta niiden toteumista ei ole raportoitu. Konserniohje on vuodelta 2012. Tarkastuslautakunta toistaa kehotuksensa konserniohjeen päivittämisestä.

6 SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Lumijoen kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -ohjeistus on hyväksytty vuonna 2014. Ohjeistus on päätetty päivittää vuonna 2024. Hallintosääntö on uudistettu voimaan tulevaksi 1.1.2023 alkaen. Muutokset on hyväksytty valtuustossa 12.12.2022 § 80.

Tarkastuslautakunta suosittaa päivittämään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen vastaamaan nykypäivän tilannetta. Tarkastuslautakunta suosittaa lisäksi tekemään vuosittaisen riskikartoituksen esimerkiksi talousarvion valmistelun yhteydessä.

7 YHTEENVETO

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan tilinpäätös 2023 muodostui talousarviossa ennakoitua positiivisemmaksi, mikä vahvisti kumulatiivista ylijäämää. Talouden näkymät kunnassa ovat kokonaisuudessaan erittäin haasteelliset. Kunnan taloutta on vahvistettava, jotta kunnan toiminta voi jatkua itsenäisenä kuntana. Näin ollen kunnanhallitus on käynnistänyt vuoden 2023 loppupuolella yhteistoimintaneuvottelut. Kunnan säästötavoite on lähes 1,5 milj. euroa vuonna 2024. Tarkastuslautakunta korostaa, että talouden sopeuttamispaineiden lisäksi riskinä on verorahoituksen supistuminen edelleen hyvinvointialueiden erittäin vaikean taloustilanteen vuoksi.

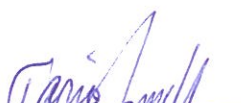
Talousarviossa toiminnallisille tavoitteille on määritetty toimenpiteet ja mittarit. Tarkastuslautakunta ehdottaa lisäämään enemmän selkeämmin arvioitavia tavoitteita ja suosittaa, että tavoitteille asetettaisiin myös määrällisiä/numeerisia mittareita. Tarkastuslautakunta suosittaa myös arvioimaan tavoitteiden toteutumisen vaikuttavuutta.

Lumijoen kunnan toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin suunnitellusti ja taloudelliset tavoitteet saavutettiin. Vuoden 2023 tilinpäätös oli vahvasti ylijäämäinen ja kumulatiivinen ylijäämä näin ollen vahvistui.

Tilintarkastaja on antanut 8.5.2024 tilintarkastuskertomuksen vuodelta 2023. Kertomus ei sisällä huomautuksia. Tilintarkastaja on esittänyt tilinpäätöksen 2023 hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille vuoden 2023 osalta. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen.

Tarkastuslautakunta kiittää luottamushenkilöitä sekä kunnan viranhaltijoita ja työntekijöitä kuntalaisten hyväksi tehdystä työstä ja toivoo positiivista kehittämistä jatkossakin.

Lumijoella 8. päivänä toukokuuta 2024

Tapio Junkkonen
puheenjohtaja

Hannu Kukkohovi
varapuheenjohtaja

Sirpa Hirvasniemi
jäsen